

УДК 913:911.3

ГЕОГРАФІЯ ТУРИЗМУ: СТАН, ВЕКТОРИ Й АКТУАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ В ХХІ СТОЛІТТІ

Михайло Рутинський

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. П. Дорошенка, 41, 79007, м. Львів, Україна*

Наведено критичний огляд сучасного стану розвитку та висвітлено останні досягнення провідних наукових шкіл географії туризму. Нині спектр напрямів студій з географії туризму охопив усі прояви і процеси розгортання у просторі сотень різновидів дозвіллево-соціальної активності. Наприклад, зовсім нещодавно набули актуальності студії з геотуризму. Подальшої деталізації – із появою десятків нових статей і низки окремих книг – набувають такі екзотичні для українських географів напрями світової географії туризму, як географія винного туризму, географія SPA-туризму тощо.

Серед національних європейських шкіл географії туризму українська школа представлена доволі обмеженим колом науковців та публікацій. Здебільшого науковці, які розробляють положення географії туризму, зосереджені в Києві. Вагомий доробок у формуванні національної школи географії туризму мають науковці, які представляють регіональні осередки географічної науки та освіти зі Львова, Ужгорода, Чернівців, Івано-Франківська, Тернополя, Ніжина, Дніпропетровська й Одеси.

Окреслено сучасний рівень розвитку географії туризму в Україні, сформульовано її об'єкт, предмет, зв'язки з іншими науками й актуальні напрями предметної диференціації.

Ключові слова: географія туризму, об'єкт, предмет, вектори і тенденції розвитку.

Туризм як суспільне явище впродовж ХІХ–ХХІ ст. зазнав масштабної еволюції і, за визнанням провідних учених світу [8, 46, 48, 51, 52, 57, 59, 63, 71, 74, 78, 80, 84 та ін.], за цей час перетворився з поодиноких подорожей окремих представників елітних верств соціуму в глобальну невід'ємну сферу життєдіяльності постіндустріальної цивілізації.

Систематичне вивчення географічною наукою рекреації і туризму триває з першої половини ХХ ст. Завдяки цьому нині напрацьовано значну кількість оригінальних концепційних і теоретико-методологічних підходів та напрямів вивчення географічних аспектів організації дозвілля людини [див., наприклад, 11, 18, 21, 27, 28, 31, 39, 41, 46, 48–54, 59, 63, 65, 67, 69–71, 74–84].

У природничій і суспільній географії сформовано власне об'єктно-предметне поле трактування мультидисциплінарних понять рекреація та туризм. З площини суспільної географії сфера туризму – це просторове середовище, у якому людина тимчасово перебуває з певними цілями, відмінними від її повсякденної оплачуваної життєдіяльності в місці її постійного перебування. Відповідно, сфера рекреації (точніше, рекреаційного туризму) – це набір просторових об'єктів, процесів та відношень, що забезпечують задоволення специфічних потреб людини, пов'язаних із тимчасовою зміною місця її постійної життєдіяльності.

Саме географія, що оперує потужним методологічним арсеналом аналізу і синтезу просторових явищ і процесів з урахуванням закономірностей природної і суспільної

організації геопростору, здатна забезпечити найґрунтовніше наукове тлумачення феномену туризму. Завдяки цьому в географічній науці сформувався окремий напрям наукових студій – географія туризму.

У світовій географічній науці як окремий напрям географія туризму почала формуватися з першої половини ХХ ст., а після завершення Другої світової війни була введена в систему університетської освіти в більшості розвинених країн світу. (Огляд див. у праці “*Turistična geografija*” (Марібор, 1960) видатного словенського географа В. Брачіча [50]). Фундаментальний виклад її теоретичних засад та методичного інструментарію, розгляд об’єкта, предмета, цілей і завдань наведено в книгах П. Зачіняєва й Н. Фальковича “*География международного туризма*” (Москва, 1972) [12], М. Ананьєва “*Экономика и география международного туризма*” (Москва, 1975) [1], М. Бичварова “*География на туризма в социалистическите страни*” (Софія, 1975) [7], Г. Робінсона “*A geography of tourism*” (Лондон, 1976) [75] та Л. Мерло “*Geografia turistica*” (Рим, 1976) [70]. Згодом вийшли праці польських географів Я. Варжинської й А. Яцковського “*Podstawy geografii turystyki*” (Варшава, 1978) [82], радянського географа Е. Котлярова “*География туризма и отдыха. Формирование и развитие территориальных рекреационных комплексов*” (Москва, 1978) [13] та ін.

Упродовж останнього десятиріччя ХХ ст. представники низки провідних світових шкіл географії туризму (американської, британської, німецької, австралійської, східноазійських) опублікували понад сотню узагальнювальних праць, у яких репрезентовано весь спектр поглядів географів різних країн на географію туризму як наукову дисципліну, розкрито множину підходів щодо її теоретичних засад, дослідницької методології, усталено її ключові дефініції, напрацьовано та систематизовано фактологічний матеріал. Загалом же вийшло понад 1,5 тис. праць регіонального та прикладного характеру.

Значущою подією для міжнародної географічної спільноти була поява 1992 р. фундаментальної книги провідних учених-географів з Оксфорда – професорів Б. Боніфація і К. Купера “*The geography of travel and tourism*” [78]. Це одне з перших академічних видань з географії туризму, що ознайомило англомовних читачів з Україною та її географічно-туристичними особливостями в контексті розвитку географії міжнародного туризму на пострадянському просторі та в Східній Європі загалом. Сьогодні це одна з настільних книг для всіх молодих науковців, які опановують основи географії туризму. У 1995 р. проф. Р. Бертон опублікував засадничу для сучасного покоління дослідників монографію з географії подорожей [51].

Американською “відповіддю” на появу книги Б. Боніфація і К. Купера стала не менш фундаментальна за рівнем теоретичних викладок праця проф. М. Рафферті “*A geography of world tourism*” (Нью-Йорк, 1993) [69]. У ній чи не вперше на багатому фактологічному матеріалі досліджено проблематику глобалізації туризму, поглиблення міжрегіональної диспропорції туристичного освоєння світу, висвітлено актуальні тренди географії міжнародних туристичних потоків та окреслено засади туристичної геоглобалістики.

Наприкінці ХХ ст. вийшли ще фундаментальніші збірні монографії “*Tourism Geography*” світоців американської географії, а також “*Tourism Today: A geographical analysis*” британського вченого Д. Пірса, у яких підведено підсумки досягнень американсько-європейсько-азійської географії туризму у ХІХ–ХХ ст. та сформульовано перспективні “точки зростання” науки в ХХІ ст. [74, 80]. Сюди ж належить й одна

з найцитованіших німецькомовних праць того часу “Geographie der Erholung und des Tourismus” [49].

У 90-ті роки XIX ст. актуальним методичним підходом і модельним об'єктом географічно-туристичних досліджень були туристичні дестинації. Література з цієї проблематики за той період налічує понад півтисячі праць. Працями, у яких узагальнено дослідницький потенціал цього методичного підходу до наукового опису туристичних реалій у певних геопросторових координатах, стали класичні сьогодні книги провідних американських (“Destinations. Cultural Landscapes of Tourism” та ін.) і британських (“Worldwide destinations: the geography of travel and tourism” та ін.) географів [55, 87]. З розвитком інших постнекласичних підходів у XXI ст. дослідницьку модель аналізу дестинацій витіснили сучасніші гнучкіші моделі геосоціокультурної динаміки, геотуристичної мозаїчності, міжнародних міграційно-туристичних коридорів, сталого розвитку локальних і субрегіональних географічних одиниць тощо. (Хоча в Україні класичні напрацювання англомовних шкіл з напрямку “географія дестинацій подорожей” досі актуалізують окремі дослідники).

Упродовж останніх двадцяти років географія туризму раз по раз збагачується фундаментальними виданнями та перевиданнями монографій і навчальних посібників з дисципліни, підготованих очільниками провідних світових наукових шкіл.

Світове визнання отримали книги та теоретичні статті з географії туризму професорів С. Вільямса й А. Лью [71, 83, 84]. У них сформульовано усталені дефініції основних термінів та понять географії туризму, розкрито множину актуальних векторів модерних студій з географії туризму, систематизовано теоретико-методологічний інструментарій, яким оперує сучасна географія для опису й наукової інтерпретації множини явищ та процесів дозвіллевої життєдіяльності цивілізації як у глобальному масштабі, так і в регіональних та локальних просторових вимірах (див. рис. 1, 2).

Щодо регіональних студій з географії туризму, досі найрейтинговішим (за кількістю посилань) зразком плюралізму та синтезу дослідницьких підходів у формуванні цілісної науково-географічної інтерпретації феномена туризму є колективна монографія “World geography of travel and tourism: a regional approach”, видана в 2008 р. в Оксфорді [86].

Заслужене визнання світової географічної спільноти здобула фундаментальна праця “The Geography of Tourism and Recreation: Environment, Place and Space” (1999–2014) професорів К. М. Холла і С. Дж. Пага [63]. У ній детально розкрито теоретичні моделі й принципи науково-географічного опису розгортання глобальної індустрії туризму в сучасному світі, висвітлено загальні й регіональні тенденції, наведено найрепрезентативніші приклади взаємодії в дослідницьких системах людина–дозвілля–природне середовище, туристична індустрія–туристичний ареал, туристичний рух у просторово-часових координатах тощо.

Уваги варті нові видання фундаментальної праці “Geography of travel & tourism” американських учених Л. Е. Гудмана й Р. Г. Джексона [59]. Інноваційність підходів та суджень, ґрунтовне, оперте на цифри, висвітлення географічно-туристичної картини світу у XXI ст., прогностична оцінка трендів, шансів і загроз подальшого туристичного освоєння планети – ось лише деякі відмінні риси, що зумовили широке визнання цієї книги географічною спільнотою.

Європейські школи географії туризму достатньо детально репрезентовані в сучасній колективній монографії “Geographies of tourism: European research perspectives” [58]. У ній уваги варті такі ґрунтовні світоглядні студії, як “Introduction: building bridges in European geographies of tourism” (автори Julie Wilson, Salvador Anton Clavé, розкрито особливості й дороговкази сучасної співпраці національних європейських шкіл географії туризму), “Development(s) in the geographies of tourism : knowledge(s), actions and cultures” (автор С. Michael Hall, розкрито плюралізм підходів до висвітлення географії туризму в мультикультурному середовищі), “From the geography of tourism to a geographical approach to tourism in France” (автори Carine Fournier, Rémy Knafou, розкрито традиції, доробок та сучасний стан французької географії туризму), “German perspectives on tourism geography” (автори Nicolai Scherle, Hans Hopfinger, розкрито традиції, доробок та сучасний стан німецької географії туризму), “Tourism geography in the low countries : Quo Vadis?” (авторка Muriam Jansen-Verbeke) тощо [58].

Фактологічно-аналітичний характер має інша сучасна колективна монографія європейських географів “Geography of tourism of Central and Eastern Europe countries” (2012), де наведено комплексну географічну характеристику загального стану й регіональних особливостей розвитку туризму в суміжних державах Центральної та Східної Європи, у тім числі в Україні [68].

Щодо європейських постсоціалістичних держав, то сьогодні найвагоміші досягнення в царині розбудови національних наукових шкіл географії туризму мають Польща та Болгарія. Польські вчені Я. Варжинська й А. Яцковський ще в 70-ті роки ХХ ст. розпочали роботу над розробкою теоретичних та методологічних положень географії туризму [82]. На сучасному етапі розвитку польську школу географії туризму репрезентують понад півсотні іменитих учених – авторів одноосібних і колективних монографій, дисертаційних досліджень та навчальних книг з різноманітних аспектів та вузькодисциплінарних напрямів географії туризму. З огляду на лімітований обсяг публікації, викремимо лише деякі з них, а саме: “Geografia turystyczna” (1999, автор В. Капровський) [64], “Geografia turystyki” (2001, автор А. Ковальчик) [65], “Podstawy geografii turystycznej” (2009, автори В. Кабай і Ж. Кручек) [53], “Geografia turystyczna świata. Nowe trendy. Rediony turystyczne” (2010, автори М. Йондрусік, Я. Маковський, Ф. Пліт [62] тощо. Серед болгарськомовних книг з географії туризму останніх років виділимо праці В. Кристева “Основи на туристическото странознание” та “География на туризма” [15, 16].

Лідером за кількістю праць з географії туризму, опублікованих останніми роками, у Європі є національна італійська школа географії туризму. Її представники авторитетно опираються на понад тисячолітню традицію італійської географії, доробок видатних учених античності та ренесансу. Нині широко відомими науковому загалу є книги таких сучасних італійських географів, як Ж.-М. Девальє, Е. Фламент “Geografia del turismo e delle attività ricreative” (Болонья, 1996) [56], П. Іннокенті “Geografia del turismo” (Рим, 2002) [61], Л. Багнолі “Manuale di Geografia del turismo. Dal Grand Tour ai sistemi turistici” (Турін, 2006) [47], Ф. Бенкардіно, М. Презіоко “Geografia del turismo” (Мілан, 2007) [48], М. Касарі “Turismo e geografia. Elementi per un approccio sistemico sostenibile” (Мілан, 2008) [54], Ж.-П. Лозато-Джіотарт “Geografia del turismo. Dallo spazio consumato allo spazio gestito” (Мілан, 2008) [67] та ін.

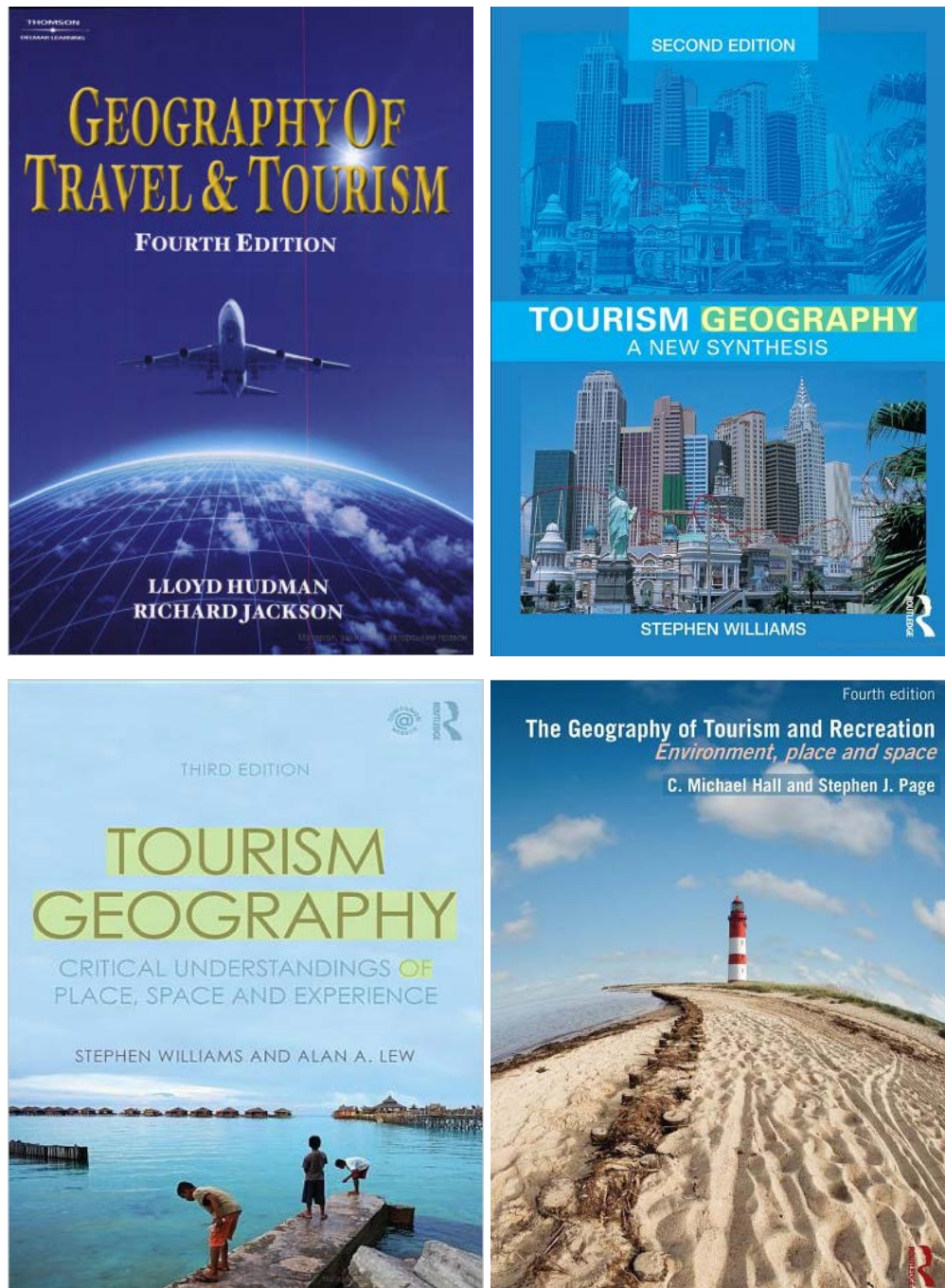

Рис. 1. Найцитованіші світовою географічною спільнотою книги з географії туризму
 Fig. 1. The most cited books on geography of tourism by the international geographic community

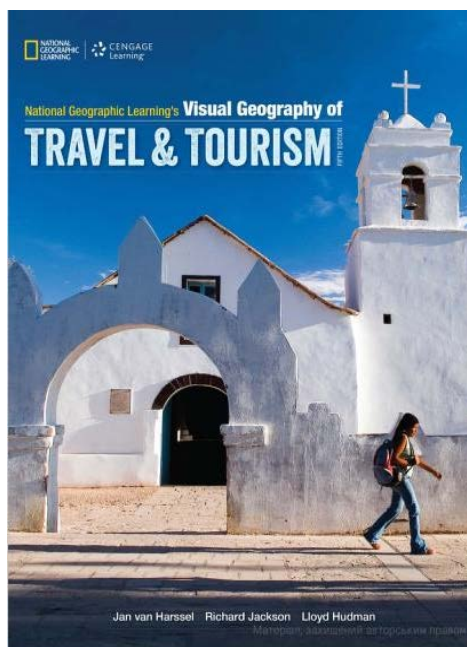
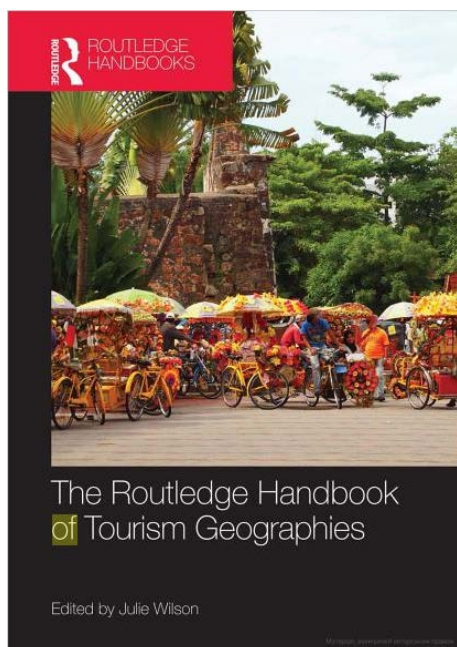
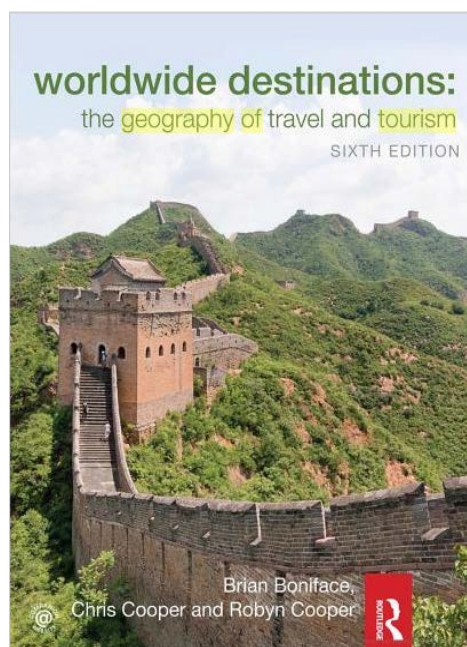
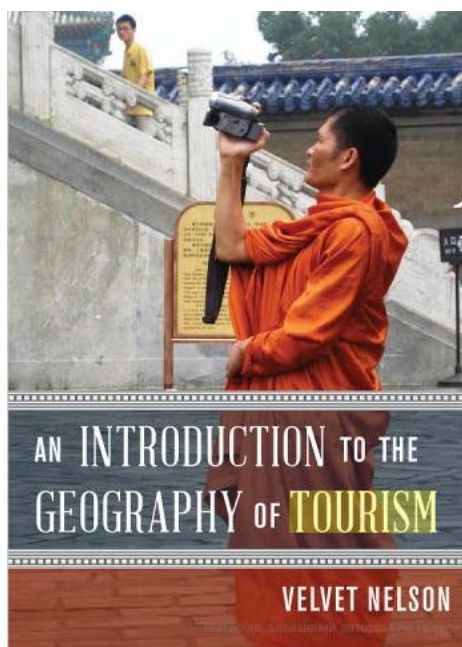

Рис. 2. Найцитованіші наукові, навчальні та довідкові книги з географії туризму останніх років
Fig. 2. The most cited scientific, educational and reference books on the geography of tourism of recent years

Традиційно відособлене (а непоодинокі й самоізоляційне, бо видатні західні колеги-науковці в низці російських книг чомусь рідко згадувані) місце посідає національна російська школа географії туризму. Вона опирається на вагомий доробок плеяди вітчизняних географів попередніх епох (радянської, імперської). За кількістю публікацій з географії туризму впродовж останнього десятиріччя російські географи позаконкурентно лідирують у світі, а от за якістю, тобто міжнародним визнанням і резонансністю цих публікацій, яку вимірюють кількістю посилань в англо- й іншомовних студіях з географії туризму, суттєво поступаються провідним географам і науковим школам низки інших держав світу. З огляду на лімітований обсяг публікації, виокремимо лише деякі найвідоміші російські праці останнього десятиріччя, а саме: “География туризма” (2002, автори А. Глушко, А. Сазикін) [9], “Рекреационная география” (2005, автори А. Кусков, В. Голубева, Т. Одинцова) [19], “Территориальные туристско-рекреационные системы” (2008, автор Л. Мажар) [29], “Туристское ресурсоведение” (2008, автор А. Кусков) [20], “География туризма” (2010, автори М. Асташкіна, О. Козирева, А. Кусков, А. Санінська) [2], “Туристские регионы мира. География культурного наследия” (2011, автор А. Манаков) [30] тощо.

Вагомість теоретичних напрацювань видатних російських географів сьогодення значно впливає на особливості становлення національних шкіл географії туризму у Білорусі, Україні, Молдові, Азербайджані, пострадянських державах Азії. Скажімо, далеко за межами Казахстану нині відомі російськомовні праці алматинського географа С. Єрдавлетова [11 та ін.], за межами Білорусі – російськомовні книги Д. Бессараба [6 та ін.].

Азійські школи географії туризму за кількістю та ґрунтовністю публікацій упродовж двох останніх десятиліть наздогнали й нині дедалі помітніше випереджають колег з Америки та Європи. Географія туризму в цьому макрореґіоні є базовою університетською дисципліною в усіх провідних університетах. Статус найрейтинговішого академічного посібника з географії туризму в регіоні на початку ХХІ ст. мала книга Субхаш Чандра Шарма “Geography of tourism” (Нью Делі, 2002) [76]. У ній узагальнено основні вчення, концепції та дослідницькі моделі провідних наукових шкіл географії туризму, наведено різномірний картографічний і статистичний матеріал, значну увагу приділено регіональним проблемам географії туризму. Не меншою за широтою охоплення матеріалу є книга “Turizm coğrafiası. Özellikler ve Bölgeler” (Географія туризму. Тенденції та регіони; Стамбул, 2007) відомого турецького географа Н. Озюджа [73].

Нині спектр напрямів студій з географії туризму охопив усі прояви і процеси розгортання в просторі сотень різновидів дозвіллево-соціальної активності. Наприклад, зовсім нещодавно набули актуальності студії з геотуризму [72]. Подальшої деталізації – із появою десятків нових статей і низки окремих книг – набувають, скажімо, такі екзотичні для українських географів напрями світової географії туризму, як географія винного туризму [85] або географія туризму спільнот із нетрадиційною сексуальною орієнтацією [60] тощо.

Найпрестижнішими, найбільш цитованими світовою географічною спільнотою останніми роками стали академічні тематичні збірники наукових праць з географії туризму видавничого дому “The Routledge”. Зазвичай, у них прийнято висвітлювати найактуальніші та найдискусійніші положення сучасної постнекласичної географії туризму. Чого варті, наприклад, такі оригінальні праці світочів географії, як “From the Geography of Tourism to Geographies of Tourism” (автори С. Michael Hall, Stephen

J. Page), “Tourism Geographies or Geographies of Tourism: Where the Bloody Hell are we?” (автор Richard W. Butler), “Tourism Geographies and Post-Structuralism” (автор Tim Gale) [79].

З-поміж найрезонансніших останніх публікацій окремо виділимо один з кращих на сьогодні навчальних посібників з дисципліни – “An introduction to the geography of tourism” (2013) – американського вченого В. Нельсона [46]. Його вирізняє постнекласичний підхід до викладу й інтерпретації класичних концепцій географії туризму, плюралізм методологічно-міждисциплінарних підходів до висвітлення просторових явищ і процесів соціотуристичної динаміки, аргументоване прогнозування низки сучасних географічно-туристичних трендів, що формуватимуть майбутнє географії глобального туризму.

Серед національних європейських шкіл географії туризму українська школа представлена доволі обмеженим колом науковців та публікацій. Здебільшого, положення географії туризму розробляють науковці Києва. Найрейтинговішим за кількістю праць і посилань на них та за ґрунтовністю висвітлення ключових проблем теорії, методології та прикладних студій географії туризму України є проф. О. Любіцева. Одноосібно й у співавторстві вона лише останніми роками опублікувала низку засадничо-концепційних праць з географії туризму, у т. ч. “Географія туризму: зміна парадигм” [21], “Напрямки розвитку географії туризму” [24], “Нові напрямки розвитку географії туризму” [25], “Географія туризму: складова географії і туризмології” [23], “Географія туризму: ще раз про предмет дослідження” [22], “Розвиток та трансформація предметної сутності географічних досліджень туризму” [28], “Концептуальні засади географії рекреації і туризму” [27]. “Географія туризму” [26] та ін.

Важливу роль у формуванні національної української школи географії туризму відіграють науковці, які представляють регіональні осередки географічної науки й освіти. Значний (проте, на жаль, мало згадуваний і цитований поза межами України) доробок у царині географії туризму сьогодні мають науковці зі Львова, Ужгорода, Чернівців, Івано-Франківська, Тернополя, Ніжина, Дніпропетровська та Одеси [4, 5, 14, 17, 18, 35, 36, 38–40, 42, 44, 45, 68 та ін.].

Сучасна індустрія туризму – це глобальний, просторово континуальний соціально-економічний феномен світової цивілізації [52, s. 3]. Сферою (об’єктом) вивчення географії є геопросторова організація цього глобального феномена.

Багатовимірність об’єкта дослідження географії туризму зумовлює мультиплікативну сутність цього наукового напрямку. Сучасна географія туризму на ґрунті теорії природничої й суспільної географії динамічно розвивається на стику з геополітикою, економікою, екологією, соціологією та філософією туризму.

Завдяки гнучкому теоретико-методологічному арсеналу досліджень феномена туризму саме географія туризму нині найбільш плідно “адсорбує” міждисциплінарні геополітичні, економічні та соціологічні теорії й концепції туризму [11, 18, 21, 27, 28, 31, 37, 39, 41, 46, 48–54, 59, 63, 65, 67, 69–71, 74–84]. З огляду на це маємо всі підстави констатувати, що сучасна географія туризму навіть вийшла поза межі методології класичної географічної науки. Критичний огляд низки праць з теорії туризму свідчить, що посткласична географія туризму, інтегрувавши як підсистему класично-географічний доробок рекреаційної географії, зараз формує теоретико-методологічне “ядро” науки про туризм (туризмології, туризмознавства, туристики).

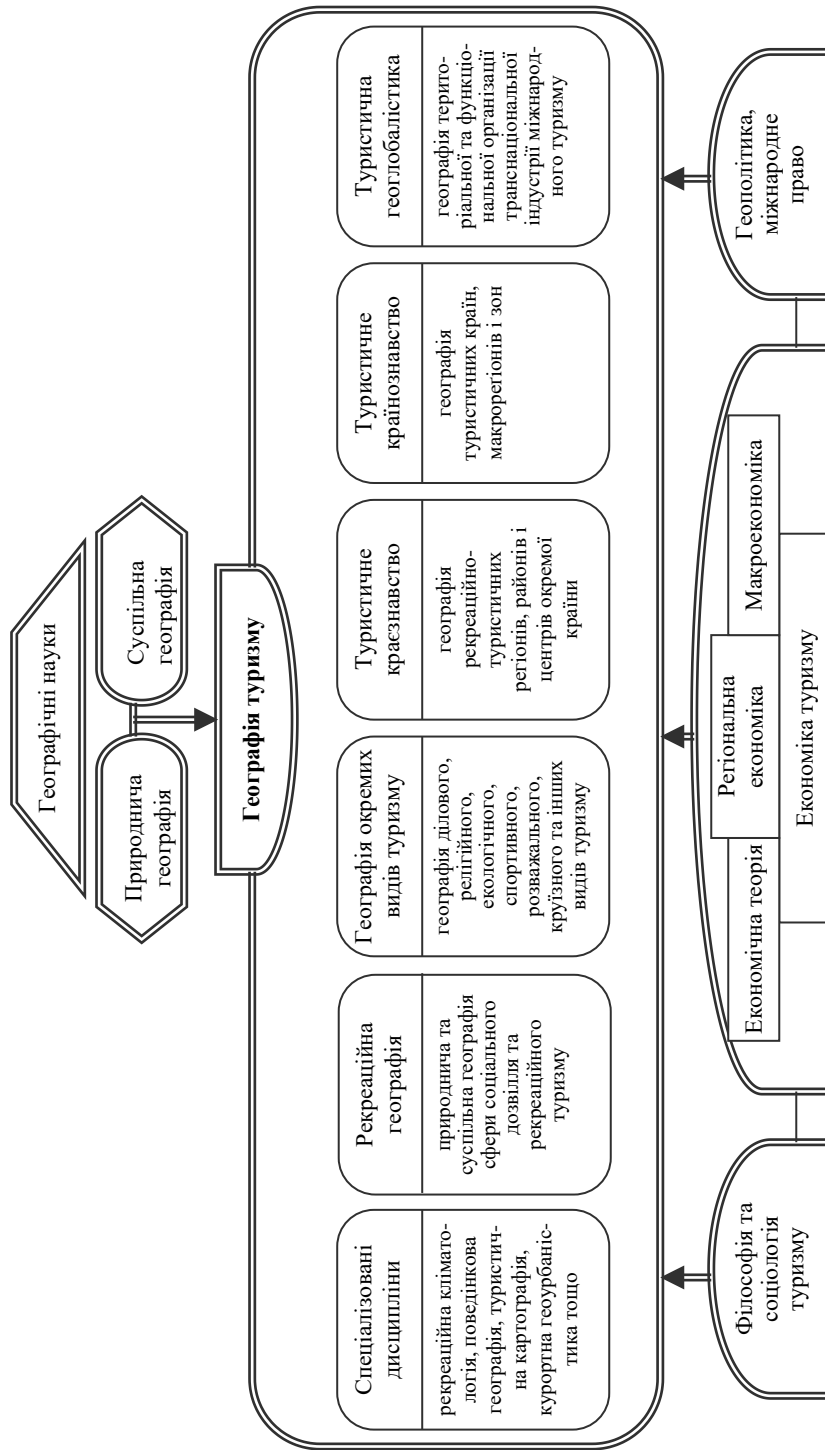

Рис. 3. Місце географії туризму в структурі географічної науки, зв'язки з іншими науками та основні напрями розвитку
 Fig. 3. Place of geography of tourism in the structure of geographical science, relations with other sciences and the main directions of development

Постнекласична географія туризму об'єднує низку окремих напрямів географічної науки та вузькопредметних географічних дисциплін, що вивчають ті чи інші аспекти сфери людського дозвілля. Ми намагалися структурувати множину цих дисциплінарних напрямів географії туризму в єдину ієрархічну систему географічної науки й окреслити їхні інтеграційні теоретико-методологічні зв'язки з суміжними науками, об'єктом вивчення яких також є феномен туризму. Місце географії туризму в системі географічної науки та її структурні напрями схематично відображено на рис. 3.

Теоретичним ядром постнекласичної географії туризму є *рекреаційна географія* – наука про сферу задоволення соціально-дозвіллевих потреб людини. У сучасних соціологічних класифікаціях потреб людини постіндустріальної доби рекреаційним потребам відводять місце одразу після фізіологічних потреб та потреби економічно-особистісного самоствердження індивідуума в соціумі [10, 19, 34, 52, 56, 63, 71, 74, 80, 84]. Тобто потреба у відпочинку й розвагах нині є в числі трьох первинних “базових” потреб постіндустріального суспільства. Утім симбіоз наріжних життєвих потреб – хліба і вдовищ – був притаманний суспільству ще в добу апогею розвитку й соціальної стратифікації рабовласницького ладу.

Як бачимо, сучасний природничо-географічний (геоекологічний) напрям рекреаційної географії зосереджує увагу на об'єктно-предметній проблематиці сталого рекреаційного природокористування [3–5, 19, 42, 56, 58, 63].

Натомість суспільно-географічний напрям географії туризму акцентує увагу на вивченні ресурсної, субгалузєво-функціональної та суспільно-геопросторової організації сфери курортно-рекреаційного туризму [1, 8, 12–14, 17, 28, 43, 77]. Щодо студій з економічної та соціальної географії туризму, то досі найрейтинговішим (за кількістю посилань) зразком синтезу дослідницьких підходів у формуванні цілісної суспільно-географічної інтерпретації феномена туризму є колективна монографія “The economic geography of the tourist industry: a supply-side analysis”, видана 1998 р. [77]. Зокрема, бурхливу полеміку в географічній періодичній літературі отримали такі розділи цієї книги, як “Introduction: exploring the economic geography and tourism nexus” (автори Dimitri Ioannides, Keith G. Debbage) та “The tourist industry and economic geography: missed opportunities” (автори Keith G. Debbage, Peter Daniels).

Паралельно з комплексними туристично-географічними дослідженнями розвивається низка спеціалізованих географічних дисциплін: рекреаційна кліматологія, поведінкова географія, медична географія, туристична картографія, географія світової спадщини, курортна геоурбаністика тощо [81, 84].

У єдиному теоретико-методологічному руслі постнекласичної географії туризму формуються самостійні дисциплінарні напрями вивчення географії окремих видів туризму. Напрацьовано чимало теоретичних положень, видано узагальнюючих університетських навчальних посібників з географії ділового туризму (ділової активності), географії релігійного туризму й паломництва, географії екологічного туризму, географії індустрії анімації і розваг тощо.

Локальний та районний рівні географічних досліджень туризму репрезентовані потужним науковим напрямом *туристичне краєзнавство* [36, 66]. Цей напрям формується на ґрунті суспільної географії внаслідок міждисциплінарного синтезу географічного краєзнавства з історичним краєзнавством та економічною регіоналістикою. Не вда-

ючись у складні поняттєво-термінологічні визначення, зазначимо, що загальним об'єктом дослідження туристичного краєзнавства є рідний край через призму його туристичної самобутності [36, с. 42].

Державний і наддержавний (макрорегіональний) рівні географічних досліджень туризму репрезентовані ще більш теоретично й методологічно розвинутим науковим напрямом *туристичне країнознавство*. Згідно з теоретичними викладками А. Александрової, В. Бабарицької, Я. Варжицької, Ю. Дмитрієвського, А. Ковальчика, В. Курека, О. Любіцевої, А. Манакова, М. Мироненка, А. Романова, Е. Сапожнікової, Б. Яценка, А. Яцковського та інших географів, цей напрям уже давно вийшов за межі концепційно-методологічного ядра *класичної* географічної науки й нині є органічним міждисциплінарним симбіозом географічного й економічного країнознавства та соціології міжнародного туризму [6, 16, 30, 32, 39, 41, 45, 57, 62, 69, 86, 87 та чимало інших]. У методологічному руслі посткласичного туристичного країнознавства сьогодні динамічно розвиваються географія рекреаційно-туристичних регіонів і центрів світу; географія нових “полосів зростання” й ареалів ресурсно-рекреаційного освоєння планети; бігейвіористська географія етнонаціональних моделей рекреаційно-туристичної поведінки, рекреаційного споживання й освоєння геопростору тощо.

Глобальні виклики засадам сталого розвитку людства породили принципово новий напрям постнекласичної географії туризму – туристичну геоглобалістику [83, 86].

Геоглобалістика останнім десятиріччям набуває щораз більшої ваги в сучасних наукових дослідженнях й науковим загалом одноставно визнана найпродуктивнішим “полосом зростання” сучасної географічної науки (див., наприклад, [86]) та її коеволуції на концептуальному рівні з філософською, соціологічною, економічною, екологічною та технологічними науками в рамках загальнонаукової парадигми “сталого розвитку” людської цивілізації.

Туристична геоглобалістика як новітній напрям постнекласичної географії туризму є однією з площин наукового вивчення процесів глобалізації. А власне в індустрії міжнародного туризму глобалізаційні процеси нині виявляються чи не найвиразніше порівняно з іншими аспектами життєдіяльності людства. “Крилатим” став вираз, що завдяки розвитку міжнародного туризму “світ стає дедалі “меншим” [52, с. 4].

У концепційно-методологічному руслі туристичної геоглобалістики нині відбувається об'єктно-предметне становлення низки новітніх географічних дисциплін. Зокрема, услід за Р. Бертоном [51], ми схильні констатувати “відбрунькування” й появу в структурі постнекласичної географії туризму таких інноваційних дисциплін, як географія туристично-культурної конвергенції цивілізацій, географія міжнародних туристичних потоків (у окремих англійських працях – “міграцій”), географія глобальних туристичних комунікацій, географія транснаціонального сектору світової індустрії туризму тощо.

Отже, посткласична географія туризму сформувалася на концепційно-теоретичних засадах *класичної* суспільної (а в її складі, зокрема, рекреаційної) географії, однак уже суттєво вийшла за межі її дослідницького потенціалу й нині розвивається в руслі концепційно-методологічної коеволуції з економікою, соціологією, геополітикою та філософією туризму. У структурі її базових напрямів нині найдинамічнішого розвитку набули географія подорожей, економічна географія туризму, туристичне країнознавство та туристична геоглобалістика. Сукупно з традиційними рекреаційною географією й туристичним краєзнавством вони формують інноваційну парадигму географічного пізнання феномена туризму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Ананьев М.* Экономика и география международного туризма. М. : МГУ, 1975. 299 с.
2. *Асташкина М., Козырева О., Кусков А., Санинская А.* География туризма: учебник. М.: Альфа-М, 2010. 431 с.
3. *Багрова Л. А., Подгорецкий П. Д.* Физико-географические (природоведческие) основы рекреационной географии : учебн. пособие. Симферополь : Изд-во СГУ, 1982. 212 с.
4. *Бейдик О. О.* Розвиток понятійно-термінологічного апарату рекреаційної географії та географії туризму // Туризм у XXI столітті: глобальні тенденції і регіональні особливості: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. К. : Знання України, 2002. С. 479–485.
5. *Бейдик О. О.* Словник-довідник з географії туризму, рекреації та рекреаційної географії. К.: Ін-т туризму Федерації профспілок України, 1998. 130 с.
6. *Бессараб Д., Штефан Л.* География международного туризма. Ч. 1. Туристическое страноведение : учебник. Минск : ТетраСистемс, 2011. – 144 с.
7. *Бъчваров М.* География на туризма в социалистическите страни. София : Наука и изкуство, 1975. 224 с.
8. *Г. де Блїй, Муллер П., Шаблії О.* Географія: світи, регіони, концепти. К. : Либідь, 2004. 738 с.
9. *Глушко А., Сазыкин А.* География туризма : учеб. Пособие. Владивосток : Изд-во Дальневосточного ун-та, 2002. 265 с.
10. *Голд Дж.* Психология и география : Основы поведенческой географии. М. : Прогресс, 1990. 304 с.
11. *Ердаветов С.* География туризма : учебник. Алматы : Қазақ университеті, 2010. 412 с.
12. *Зачиняев П., Фалькович Н.* География международного туризма. М.: Мысль, 1972. 263 с.
13. *Котляров Е. А.* География туризма и отдыха. Формирование и развитие территориальных рекреационных комплексов. М. : Мысль, 1978. 238 с.
14. *Крчило Н. П.* География туризма : учеб. пособие. К. : Вища школа, 1987. 208 с.
15. *Кръстев В.* География на туризма : учебник. Варна : Наука и икономика, 2014. 355 с.
16. *Кръстев В.* Основы на туристическото странознание : учебник. Варна : Наука и икономика, 2012. 220 с.
17. *Кузык С. П.* География туризму : навч. посібник. К. : Знання, 2011. 271 с.
18. *Кузык С. П.* Теорії та концепції досліджень географії туризму // Львівська суспільно-географічна школа у національному і європейському вимірах : Матеріали міжнар. наук. семінару. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2005. С. 200–211.
19. *Кусков А., Голубева В., Одинцова Т.* Рекреационная география : учеб. пособие. М. : Флинта, 2005. 496 с.
20. *Кусков А.* Туристское ресурсоведение : учеб. пособие. М. : Академия, 2008. 208 с.
21. *Любицева О. О.* География туризму : зміна парадигм // Наук. зап. Вінницького держ. ун-ту ім. М. Коцюбинського. Сер. Географія. 2002. № 40. С. 12–17.
22. *Любицева О. О.* География туризму: ще раз про предмет дослідження // Географія та туризм. К., 2007. Вип. 1. С. 25–30.
23. *Любицева О. О.* География туризму: складова географії і туризмології // Наукові дослідження для потреб туризму : Матеріали “круглого столу”. К. : ВГЛ “Обрії”, 2006. С. 26–31.
24. *Любицева О. О.* Напрямки розвитку географії туризму // Україна: географічні проблеми сталого розвитку : зб. наук. праць у 4 т. К. : ВГЛ “Обрії”, 2004. Т. 2. С. 96–98.

25. *Любіцева О. О.* Нові напрямки розвитку географії туризму // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії : зб. наук. праць. Харків, 2004. Вип. 4. С. 181–184.
26. *Любіцева О. О., Мальська М. П., Зінько Ю. В.* Географія туризму // Туризмологія: концептуальні засади теорії туризму : монографія. К. : ВЦ Академія, 2013. С. 60–87.
27. *Любіцева О. О., Мальська М. П., Зінько Ю. В.* Концептуальні засади географії рекреації і туризму // Географія та туризм : наук. зб. К., 2011. Вип. 11. С. 3–14.
28. *Любіцева О. О., Мальська М. П., Зінько Ю. В.* Розвиток та трансформація предметної сутності географічних досліджень туризму // Економічна та соціальна географія : наук. зб. 2011. Вип. 1(62). С. 12–17.
29. *Мажар Л.* Территориальные туристско-рекреационные системы. Смоленск : Универсум, 2008. 212 с.
30. *Манаків А.* Туристские регионы мира. География культурного наследия: учебное пособие. Псков : ПГПУ, 2011. 320 с.
31. *Мироненко Н. С.* Смена парадигм в рекреационной географии // Изв. РАН. Сер. География. 1998. № 3. С. 3–11.
32. *Мироненко Н. С.* Страноведение. Теория и методы : учеб. пособие. М. : Аспект Пресс, 2001. 268 с.
33. *Мироненко Н. С., Твердохлебов И. Т.* Рекреационная география : учеб. пособие. М. : Изд-во МГУ, 1981. 207 с.
34. *Николаенко Д. В.* Рекреационная география : учеб. пособие. М. : ВЛАДОС, 2001. 288 с.
35. *Олійник Я. Б., Степаненко А. В.* Науковий статус туризмології // Економічна та соціальна географія : наук. зб. 2004. Вип. 55. С. 3–10.
36. *Петранівський В. Л., Рутинський М. Й.* Туристичне краєзнавство : навч. посібник / [за ред. проф. Ф. Д. Заставного]. К. : Знання, 2006. 580 с.
37. *Рудницький С. Л.* Радянська туристика // Краєзнавство. 1926. № 2–3. С. 8–13.
38. *Рутинський М. Й.* Географія туризму України : навч.-метод. посібник : Вид. 2-ге, переробл. і доп. К. : Центр навчальної літератури, 2004. 160 с.
39. *Рутинський М. Й.* Місце географії туризму в структурі географічної науки, її гносеологічна сутність та основні міждисциплінарні напрямки розвитку // Географія та туризм : наук. зб. 2010. Вип. 6. С. 96–101.
40. *Рутинський М. Й.* Основні риси розвитку туризму у другій половині ХХ–на початку ХХІ століть // Наук. Зап. Терноп. НПУ імені В. Гнатюка. Сер. Географія. 2008. № 1. С. 126–137.
41. *Сапожникова Е. Н.* Страноведение: теория и методика туристского изучения стран : учеб. пособие. М. : ИЦ Академия, 2004. 240 с.
42. *Смаль І. В.* Географія туризму та рекреація : словник-довідник. Тернопіль : Навч. книга – Богдан, 2010. 201 с.
43. *Шаблій О. І.* Основи загальної суспільної географії : підручник. Львів : Вид. центр ЛНУ імені І. Франка, 2003. 444 с.
44. *Шищенко П. Г., Любіцева О. О.* Географія туризму: загальні закономірності та тенденції розвитку // Туризм у ХХІ столітті : глобальні тенденції і регіональні особливості : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. К. : Знання України, 2002. С. 71–76.
45. *Яценко Б., Бабарицька В.* Країнознавство: основи теорії : навч. посібник. К.: Либідь, 2009. 312 с.
46. *Nelson V.* An introduction to the geography of tourism. Lanham : Rowman & Littlefield Publishers Inc., 2013. 309 p.

47. *Bagnoli L.* Manuale di Geografia del turismo. Dol Grand Tour ai sistemi turistici. Torino : UTET, 2006. 164 p.
48. *Bencardino F., Prezioso M.* Geografia del turismo. Milano : McGraw-Hill, 2007. 309 p.
49. *Benthien B.* Geographie der Erholung und des Tourismus. Gotha : Justus Perthes, 1997. 192 s.
50. *Bračić V.* Turistična geografija. Maribor : Obzorija, 1960. 431 s.
51. *Burton R.* Travel geography. London, 1995. 387 p.
52. *Goeldner C. R., Brent Ritchie J. R.* Tourism: Principles, Practices, Philosophies, 9th Edition. N.-Y. : John Wiley & Sons, Inc, 2002. 624 p.
53. *Cabaj W., Kruczek Z.* Podstawy geografii turystycznej. Kraków, 2009. 232 s.
54. *Casari M.* Turismo e geografia. Elementi per un approccio sistemico sostenibile. Milano : HOEPLI, 2008. 241 p.
55. Destinations. Cultural Landscapes of Tourism / Ed. by Greg Ringer. London and New York : Routledge, 1998. 196 p.
56. *Dewailly J.-M., Flament E.* Geografia del turismo e delle attività ricreative. Bologna : CLUEB, 1996. 355 p.
57. Geografia turystyczna świata / pod red. Jadwigi Warszawskiej. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 2000. Cz. 1. 401 s.; Cz. 2. 439 s.
58. Geographies of Tourism: European Research Perspectives: European Research Perspectives / Ed. By Salvador Anton Clavé, Julie Wilson. London : Emerald Group Publishing, 2013. 272 p.
59. *Hudman L. E.; Jackson R. H.* Geography of travel & tourism / [4th ed.]. Clifton Park, NY : Thomson/Delmar Learning, 2003. 534 p.
60. *Guaracino J.* Gay and Lesbian Tourism. London and New York : Routledge, 2007. 204 p.
61. *Innocenti P.* Geografia del turismo. Roma : Carocci, 2002. 221 p.
62. *Jędrusik M., Makowski J., Plit F.* Geografia turystyczna świata. Nowe trendy. Rediony turystyczne. Warszawa : WUW, 2010. 383 s.
63. *Hall C. M., Page S. J.* The Geography of Tourism and Recreation: Environment, Place and Space / [4th ed.]. London and New York : Routledge, 2014. 458 p.
64. *Kaprowski W.* Geografia turystyczna. Warszawa : WSE, 1999. 151 s.
65. *Kowalczyk A.* Geografia turystyki. Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN, 2001. 287 s.
66. *Kruczek Z., Kurek W., Nowacki M.* Krajoznawstwo. Zarys teorii i metodyki. Kraków : Proksenia, 2007. 249 s.
67. *Lozato-Giotart J.-P.* Geografia del turismo. Dallo spazio consumato allo spazio gestito. Milano : HOEPLI, 2008. 204 p.
68. *Lyubitseva O., Kiptenko V., Malska M., Rutynskyi M., Zan'ko Yu., Zinko Yu.* Geography of tourism of the Ukraine // Geography of tourism of Central and Eastern Europe countries / ed. J. Wyrzykowski, K. Widawski. Wrocław : University of Wrocław, 2012. S. 445–488.
69. *Milton D. Rafferty.* A geography of world tourism. Englewood Cliffs, N.J. : Prentice Hall, 1993. 546 p.
70. *Merlo L.* Geografia turistica. Roma : C.L.I.T.T., 1976. 242 p.
71. New Research Paradigms in Tourism Geography / Ed. by Alan A. Lew. London and New York : Routledge, 2015. 160 p.
72. *Newsome D.* Geotourism / Ed. by Ross Dowling. London and New York : Routledge, 2005. 290 p.
73. *Özgüç N.* Turizm coğrafyası. Özellikler ve Bölgeler. İstanbul : Çantay Kitabevi, 2007. 544 s.

74. Pearce D. *Tourism Today: A Geographical Analysis*. 2nd ed. Harlow: Longman Cheshire, 1995. 202 p.
75. Robinson H. *A geography of tourism*. London : Macdonald and Evans, 1976. 476 p.
76. Subhash Chandra Sharma. *Geography of tourism*. New Delhi : Rajat Publications, 2002. 527 p.
77. The economic geography of the tourist industry : a supply-side analysis / Dimitri Ioannides, Keith G. Debbage, Peter Daniels, Stephen L. J. Smith, Wesley Roehl ets. London ; New York : Routledge, 1998. 342 p.
78. The geography of travel and tourism / [2nd ed.] / Brian G. Boniface; Chris Cooper. Oxford : Butterwoth Heinemann, 1994. 270 p.
79. The Routledge handbook of tourism geographies / Ed. By Julie Wilson. Abingdon, Oxon; N.Y. : Routledge, 2012. 324 p.
80. *Tourism Geography* / Philip G. Davidoff, Doris S. Davidoff, John Douglas Eyre. New York : Prentice Hall, 1995. – 674 p.
81. Warszynska J. Glowne problemy badawcze geografii turystyki // *Turyzm*. Lodz : Wydawnictwo Uniwersytetu Lodzkiego, 1999. № 1 (9). S. 37–50.
82. Warzynska J., Jackowski A. *Podstawy geografii turystyki*. Warszawa : Wyd. Naukowe PAN, 1978. 334 s.
83. Williams S. *Tourism Geography. A New Synthesis* / [2nd ed.]. London and New York : Routledge, 2009. 212 p.
84. Williams S., Lew A. A. *Tourism Geography. Critical Understandings of Place, Space and Experience* / [11 Edition]. London and New York : Routledge, 2014. 328 p.
85. *Wine Tourism Around the World* / By C. Michael Hall, Liz Sharples, Brock Cambourne, Niki Macionis. London and New York : Routledge, 2002. 368 p.
86. *World geography of travel and tourism: a regional approach* / Alan A. Lew, Colin Michael Hall, Dallen J Timothy. Oxford : Butterwoth-Heinemann, 2008. 363 p.
87. *Worldwide destinations: the geography of travel and tourism* / [3rd ed.] / Brian G. Boniface, Christopher P. Cooper. Oxford ; Boston : Butterwoth-Heinemann, 2001. 389 p.

REFERENCES

1. Ananyev, M. (1975). *Ekonomika i geografiya mezhdunarodnogo turizma*, Moscow: MGU, 299 pp. (in Russian).
2. Astashkina, M., Kozyreva, O., Kuskov, A., & Saninskaya, A. (2010). *Geografiya turizma*, Moscow: Alfa-M, 431 pp. (in Russian).
3. Bagrova, L., & Podgoretskiy, P. (1982). *Fiziko-geograficheskiye (prirodo-vedcheskiye) osnovy rekreatsionnoy geografii*. Simferopol: Izd-vo SSU, 212 pp. (in Russian).
4. Beydyk, O. (2002). Rozvytok ponyatiyno-terminolohichnoho aparatu rekreatsionnoyi geohrafiyi ta geografiji turyzmu. *Turyzm u XXI stolitti: globalni tendentsiji i rehionalni osoblyvosti* (pp. 479–485). Kyiv, Znannya Ukrainy (in Ukrainian).
5. Beydyk, O. (1998). *Slovnyk-dovidnyk z geografiji turyzmu, rekrealogiji ta rekreatsionnoyi geografiji*, Kyiv, Institute of Tourism Federation of Trade Unions of Ukraine, 130 pp. (in Ukrainian).
6. Bessarab, D., & Stefan, L. (2011). *Geografiya mezhdunarodnogo turizma. Ch. 1. Turisticheskoye stranovedeniye*. Minsk: TetraSistems, 144 pp. (in Russian).

7. Bachvarov, M. (1975). *Geografija na turizma v sotsialisticheskite strani*. Sofia: Nauka i izkustvo, 224 pp. (in Bulgarian).
8. de Bliyi, G., Muller, P., & Szabliyi, O. (2004). *Geografija: svity, regiony, kontsepty*. Kyiv: Lybid, 738 pp. (in Ukrainian).
9. Glushko, A., & Sazykin, A. (2002). *Geografija turizma*. Vladivostok: Izd-vo Dalnevostochnogo un-ta, 265 pp. (in Russian).
10. Gold, J. (1990). *Psikhologija i geografija: Osnovy povedencheskoy geografii*. Moscow: Progress, 304 pp. (in Russian).
11. Erdavletov, S. (2010). *Geografija turizma*. Almaty: Kazak university, 412 pp. (in Russian).
12. Zachinyaev, P., & Falkovich, N. (1972). *Geografija mezhdunarodnogo turizma*. Moscow: Mysl, 263 pp. (in Russian).
13. Kotlyarov, E. (1978). *Geografija turizma i otdykha. Formirovaniye i razvitije territorialnykh rekreatsionnykh kompleksov*. Moscow: Mysl, 238 pp. (in Russian).
14. Krachilo, N. (1987). *Geografija turizma*. Kyiv: Vishcha shkola, 208 pp. (in Russian).
15. Krystev, V. (2014). *Geografija na turizma*. Varna: Nauka i ikonomika, 355 pp. (in Bulgarian).
16. Krystev, V. (2012). *Osnovi na turisticheskoto stranoznaniye*. Varna: Nauka i ikonomika, 220 pp. (in Bulgarian).
17. Kuzyk, S. (2011). *Geohrafija turyzmu*. Kyiv: Znannya, 271 pp. (in Ukrainian).
18. Kuzyk, S. (2005). Teoriji ta kontseptsiji doslidzhen geografiji turyzmu. *Lvivska suspilno-geografichna shkola u natsionalnomu i jevropejskomu vymirakh* (pp. 200–211). Lviv: LUN in I. Franko (in Ukrainian).
19. Kuskov, A., Golubeva, V., & Odintsova, T. (2005). *Recreacyonnaja Geografija*. Moscow: Flint, 496 pp. (in Russian).
20. Kuskov, A. (2008). *Turistskoje resursovedeniye*. Moscow: Akademija, 208 pp. (in Russian).
21. Lyubitseva, O. (2002). Geografija turyzmu: zmina paradyhm. *Nauk. zap. Vinnytskoho derzh. un-tu im. M. Kotsyubynskoho. Ser. Geografija* (pp. 12–17) (in Ukrainian).
22. Lyubitseva, O. (2007). Geografija turyzmu: shche raz pro predmet doslidzhennya. *Geografija ta turyzm, 1*, 25–30 (in Ukrainian).
23. Lyubitseva, O. (2006). Geografija turyzmu: skladova geografiji i turyzmlohiji. In *Naukovi doslidzhennya dlya potreb turyzmu* (pp. 26–31). Kyiv: Obriji, (in Ukrainian).
24. Lyubitseva, O. (2004). Napryamky rozvytku geografiji turyzmu, *Ukraina : geografichni problemy stalogo rozvytku* (pp. 96–98). Kyiv: Obriji (in Ukrainian).
25. Lyubitseva, O. (2004). Novi napryamky rozvytku geografiji turyzmu. In *Problemy bezpererвної geografichnoji osvity i kartografiji* (pp. 181–184), Kharkiv (in Ukrainian).
26. Lyubitseva, O., Malska, M., & Zinko, Y. (2013). Geografija turyzmu. In *Turyzmologija: kontseptualni zasady teoriji turyzmu* (pp. 60–87). Kyiv: Akademija (in Ukrainian).
27. Lyubitseva, O., Malska, M., & Zinko, Y. (2011). Kontseptualni zasady geografiji rekreatsiji i turyzmu. *Geografija ta turyzm, 11*, 3–14 (in Ukrainian).
28. Lyubitseva, O., Malska, M., & Zinko, Y. (2011). Rozvytok ta transformatsija predmetnoji sutnosti geografichnykh doslidzhen turyzmu. *Ekonomichna ta sotsialna geografija, 1(62)*, 12–17 (in Ukrainian).
29. Mazhar, L. (2008). *Territorialnyje turistsko-rekreatsionnyje sistemy*, Smolensk: Universum, 212 pp. (in Russian).
30. Manakov, A. (2011). *Turistskije regiony mira. Geografiya kulturnogo naslediya*. Pskov: PGPU, 320 pp. (in Russian).

31. Mironenko, N. (1998). Smena paradigim v rekreatsionnoj geografii. *Izv. RAN. Ser. Geografija*, 3, 3–11 (in Russian).
32. Mironenko, N. (2001). *Stranovedenije. Teorija i metody*. Moskow: Aspekt Press, 268 pp. (in Russian).
33. Mironenko, N., & Tverdokhlebov, T. (1981). *Rekreatsionnaja geografija*. Moskow: Izd-vo MGU, 207 pp. (in Russian).
34. Nikolayenko, D. (2001). *Rekreatsionnaya geografija*. Moskow: VLADOS, 288 pp. (in Russian).
35. Olijnyk, Y., & Stepanenko, A. (2004). Naukovyj status turyzmologiji. *Ekonomichna ta sotsialna geografija*, 55, 3–10 (in Ukrainian).
36. Petranivskij, V., & Rutynskij, M. (2006). *Turystychnje krajeznavstvo*. Kyiv: Znannya, 580 pp. (in Ukrainian).
37. Rudnytskyj, S. (1926). Radyanska turystyka. *Krajeznavstvo*, 2–3, 8–13 (in Ukrainian).
38. Rutynskij, M. (2004). *Geografija turizmu Ukrainy*. Kyiv: Tsentri navchalnoji literatury, 160 pp. (in Ukrainian).
39. Rutynskij, M. (2010). Mistse geografiji turizmu v strukturi geografichnoji nauky, jiji gnoseolohichna sutnist ta osnovni mizhdystyplinarni napryamky rozvytku. *Geografija ta turizm*, 6, 96–101 (in Ukrainian).
40. Rutynskij, M. (2008). Osnovni rysy rozvytku turizmu u drugij polovyni XX – na pochatku XXI stolit. *Nauk. Zap. Ternop. NPU imeni V. Gnatyuka. Ser. Heohrafiya*, 1, 126–137 (in Ukrainian).
41. Sapozhnikova, E. (2004). *Stranovedenie: Teoryja i metodyka turystskogo izuchenija stran*. Moskow: Akademija, 240 pp. (in Russian).
42. Smal, I. (2010). *Geografija turizmu ta rekreatsija*, Ternopil: Navch. knyha – Bohdan, 201 pp. (in Ukrainian).
43. Shablij, O. (2003). *Osnovy zahalnoji suspilnoji geografiji*. Lviv: LNU imeni I. Franka, 444 pp. (in Ukrainian).
44. Shyshchenko, P., & Lyubitseva, O. (2002). Geografija turizmu: zahalni zakonmirnosti ta tendentsiji rozvytku. *Turizm u XXI stolitti: globalni tendentsiji i rehionalni osoblyvosti*, Kyiv: Znannya Ukrainy, pp. 71–76 (in Ukrainian).
45. Yatsenko, B., & Babarytska, V. (2009). *Krajinoznnavstvo: osnovy teoriji*. Kyiv: Lybid, 312 pp. (in Ukrainian).
46. Nelson, V. (2013). *An introduction to the geography of tourism*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers Inc., 309 pp.
47. Bagnoli, L. (2006). *Manuale di Geografia del turismo. Dol Grand Tour ai sistemi turistici*. Torino: UTET, 164 pp.
48. Bencardino, F., & Prezioso, M. (2007). *Geografia del turismo*. Milano: McGraw-Hill, 309 pp.
49. Benthien, B. (1997). *Geographie der Erholung und des Tourismus*. Gotha: Justus Perthes, 192 pp.
50. Bračić, V. (1960). *Turistična geografija*. Maribor: Obzorija, 431 pp.
51. Burton, R. (1995). *Travel geography*. London, 387 pp.
52. Goeldner, C., & Ritchie, J. (2002). *Tourism: Principles, Practices, Philosophies* (9th ed.). N.-Y.: John Wiley & Sons, Inc., 624 pp.
53. Cabaj, W., & Kruczek, Z. (2009). *Podstawy geografii turystycznej*. Kraków, 232 pp.
54. Casari, M. (2008). *Turismo e geografia. Elementi per un approccio sistemico sostenibile*. Milano: HOEPLI, 241 pp.

55. *Destinations. Cultural Landscapes of Tourism* (1998). London and New York: Routledge, 196 pp.
56. Dewailly, J.-M., & Flament, E. (1996). *Geografia del turismo e delle attività ricreative*. Bologna: CLUEB, 355 pp.
57. *Geografia turystyczna świata* (2000). Warszawa: Wydaw. Nauk. PWN, 1, 401 pp., 2, 439 pp.
58. *Geographies of Tourism: European Research Perspectives: European Research Perspectives* (2013). London: Emerald Group Publishing, 272 pp.
59. *Geography of travel & tourism* (2003). (4th ed.). Clifton Park, NY: Thomson/Delmar Learning, 534 pp.
60. Guaracino, J. (2007). *Gay and Lesbian Tourism*. London and New York: Routledge, 204 pp.
61. Innocenti, P. (2002). *Geografia del turismo*. Roma: Carocci, 221 pp.
62. Jędrusik, M., Makowski, J., & Plit, F. (2010). *Geografia turystyczna świata. Nowe trendy. Rediony turystyczne*. Warszawa: WUW, 383 pp.
63. Hall, C., & Page, S. (2014). *The Geography of Tourism and Recreation: Environment, Place and Space* (4th ed.). London and New York: Routledge, 458 pp.
64. Kaprowski, W. (1999). *Geografia turystyczna*. Warszawa: WSE, 151 pp.
65. Kowalczyk, A. (2001). *Geografia turystyki*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 287 pp.
66. Kruczek, Z., Kurek, W., & Nowacki, M. (2007). *Krajoznawstwo. Zarys teorii i metodyki*. Kraków: Proksenia, 249 pp.
67. Lozato-Giotart, J.-P. (2008). *Geografia del turismo. Dallo spazio consumato allo spazio gestito*. Milano: HOEPLI, 204 pp.
68. Lyubitseva, O., Kiptenko, V., Malska, M., Rutynskyi, M., Zan'ko, Yu., & Zinko, Yu. (2012). Geography of tourism of the Ukraine. In *Geography of tourism of Central and Eastern Europe countries* (pp. 445–488). Wrocław: University of Wrocław.
69. Milton, D. Rafferty (1993). *A geography of world tourism*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice Hall, 546 pp.
70. Merlo, L. (1976). *Geografia turistica*. Roma: C.L.I.T.T., 242 pp.
71. *New Research Paradigms in Tourism Geography* (2015). London and New York: Routledge, 160 pp.
72. Newsome, D. (2005). *Geotourism*. London and New York: Routledge, 290 pp.
73. Özgüç, N. (2007). *Turizm coğrafyası. Özellikler ve Bölgeler*. İstanbul: Çantay Kitabevi, 544 pp.
74. Pearce, D. (1995). *Tourism Today: A Geographical Analysis* (2nd ed.). Harlow: Longman Cheshire, 202 pp.
75. Robinson, H. (1976). *A geography of tourism*. London: Macdonald and Evans, 476 pp.
76. Subhash, Chandra Sharma (2002). *Geography of tourism*. New Delhi: Rajat Publications, 527 pp.
77. Ioannides, D., Debbage, K., Daniels, P., Smith, S., & Roehl, W., ets. (1998). *The economic geography of the tourist industry: a supply-side analysis*. London; New York: Routledge, 342 pp.
78. Boniface, B., & Cooper, C. (1994). *The geography of travel and tourism* (2nd ed.). Oxford: Butterworth Heinemann, 270 pp.
79. Wilson, J. (Ed.). (2012). *The Routledge handbook of tourism geographies*. Abingdon, Oxon; N.Y.: Routledge, 324 pp.

80. Davidoff, P., Davidoff, D., & Eyre, J. (1995). *Tourism Geography*. New York: Prentice Hall, 674 pp.
81. Warszynska, J. (1999). Glowne problemy badawcze geografii turystyki. *Turyzm*, 1(9), 37–50.
82. Warzynska, J., & Jackowski, A. (1978). *Podstawy geografii turystyki*. Warszawa: Wyd. Naukowe PAN, 334 pp.
83. Williams, S. (2009). *Tourism Geography. A New Synthesis* (2nd ed.). London and New York: Routledge, 212 pp.
84. Williams, S., & Lew, A. (2014). *Tourism Geography. Critical Understandings of Place, Space and Experience* (11 ed.). London and New York: Routledge, 328 pp.
85. Hall, C., Sharples, L., Cambourne, B., & Macionis, N. (2002). *Wine Tourism Around the World*. London and New York: Routledge, 368 pp.
86. Lew, A., Hall, C., & Timothy, D. (2008). *World geography of travel and tourism: a regional approach*. Oxford: Butterworth-Heinemann, 363 pp.
87. Boniface, B., & Cooper, C. (2001). *Worldwide destinations: the geography of travel and tourism* (3rd ed.). Oxford; Boston: Butterworth-Heinemann, 389 pp.

Стаття: надійшла до редакції 04.12.2015

доопрацьована 16.02.2016

прийнята до друку 22.09.2016

TOURISM GEOGRAPHY: THE STATE, VECTORS AND CURRENT TRENDS IN THE XXI CENTURY

Mykhailo Rutynskyi

*Ivan Franko National University of Lviv,
P. Doroshenko St., 41, UA – 79007 Lviv, Ukraine*

Geography operates a powerful arsenal of methodological analysis and synthesis of spatial phenomena and processes based on established natural and social organization geospace, so is able to provide the most thorough scientific interpretation of the phenomenon of tourism. A separate direction of the scientific studies – geography of tourism was formed in geographical science. A systematic study of geographical science recreation and tourism is the first half of the twentieth century. During this time a significant number of original conceptual and theoretical and methodological approaches and areas of study of the geographical aspects of leisure person were drafted.

The critical review of the current state of tourism geography, the latest achievements of the leading scientific schools of tourism geography are highlighted. Now the spectrum of studies on the tourism geography covers all manifestations and processes of deployment of hundreds of varieties of leisure and social activity in space. For example, the studios of tourism geography have recently gained ground. Such directions of the world geography as the “wine tourism geography”, “geography of SPA-tourism” and so on, that are exotic for the geographers of Ukraine, gain the further specification with appearing dozens of new articles and a number of individual books.

Ukrainian school presented a rather limited number of scientists and publications among the national European schools of the tourism geography. Main bunch of scientists, who develop provisions of the tourism geography, is concentrated in Kyiv. Scientists, representing regional geographic centres of science and education, make a great contribution to the formation of Ukrainian national school of the tourism geography. Considerable (but, unfortunately, mentioned and quoted outside Ukraine) achievements in the field of the tourism geography today were made by scientists from Lviv, Uzhgorod, Chernivtsi, Ivano-Frankivsk, Ternopil, Nizhyn, Dnipropetrovsk and Odesa. The current level of tourism geography in Ukraine is outlined; its object, subject, links with other relevant sciences and actual areas of subject differentiation are formulated.

Key words: tourism geography, object, subject, vectors and trends of development.